AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT MƏDƏNİYYƏT VƏ İNCƏSƏNƏT UNİVERSİTETİ

MƏDƏNİYYƏT: PROBLEMLƏR VƏ PERSPEKTİVLƏR

"QARABAĞ AZƏRBAYCANDIR!"

DOKTORANT VƏ GƏNC TƏDQİQATÇILARIN XIV BEYNƏLXALQ ELMİ KONFRANSININ

MATERİALLARI

Konfrans ölkəmizin II Qarabağ müharibəsində əldə etdiyi parlaq qələbəyə həsr olunur

Bakı – 2021

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT MƏDƏNİYYƏT VƏ İNCƏSƏNƏT UNİVERSİTETİ

MƏDƏNİYYƏT: PROBLEMLƏR VƏ PERSPEKTİVLƏR

"QARABAĞ AZƏRBAYCANDIR!"

DOKTORANT VƏ GƏNC TƏDQİQATÇILARIN XIV BEYNƏLXALQ ELMİ KONFRANSININ

MATERİALLARI

Konfrans ölkəmizin II Qarabağ müharibəsində əldə etdiyi parlaq qələbəyə həsr olunur

Konfrans materialları Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin Elmi Şurasının 12 fevral 2021-ci il 05 saylı qərarı ilə çap olunur

Bakı – 2021

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ
АЗЕРБАЙДЖАНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ КУЛЬТУРЫ И ИСКУССТВ

КУЛЬТУРА: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ

КАРАБАХ — ЭТО АЗЕРБАЙДЖАН!

МАТЕРИАЛЫ XIV МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНОЙ КОНФЕРЕНЦИИ ДОКТОРАНТОВ И МОЛОДЫХ ИССЛЕДОВАТЕЛЕЙ

Конференция посвящается великой победе в Карабахе

Баку – 2021

MINISTRY OF EDUCATION OF THE AZERBAIJAN REPUBLIC
AZERBAIJAN STATE UNIVERSITY OF CULTURE AND ART

CULTURE:
PROBLEMS AND PERSPECTIVES

KARABAKH IS AZERBAIJAN!

THE MATERIALS

OF THE XIV SCIENTIFIC CONFERENCE
OF THE DOCTORAL CANDIDATE STUDENTS
AND YOUNG SCIENTISTS

The conference is dedicated to the great victory in Karabakh

BAKU – 2021

Elmi redaktor **Sədaqət Əliyeva**

Elm və yaradıcılıq işləri üzrə prorektor, dosent

Məsul katib: **Gülşən Qafarova**

Elm və yaradıcılıq-ifa işləri şöbəsinin müdiri, dosent

Jurnalın üz qabığının dizaynı:

Vüqar Əli

"Dizayn və dekorativ-sənət" kafedrasının baş müəllimi

Materialların tərtibi: **Səbinə Namazova**

Mədəniyyət: Problemlər və Perspektivlər. Doktorant və Gənc Tədqiqatçıların XIV Beynəlxalq Elmi Konfransının Materialları. Bakı, ADMİU 2021, 396 s.

© ADMİU 2021

TƏŞKİLAT KOMİTƏSİ

Ceyran Mahmudova - ADMİU-nun rektoru, professor (sədr)
Validə Məmmədova - Tədris işləri üzrə prorektor, professor
Sədaqət Əliyeva – Elm və yaradıcılıq işləri üzrə prorektor, dosent
Gülşən Əliyeva-Kəngərli - Beynəlxalq əlaqələr və tərbiyə işləri üzrə prorektor, professor
Gülşən Qafarova - Elm və yaradıcılıq-ifa işləri şöbəsinin müdiri, dosent
Kamilə Dadaş-zadə - Musiqi tarixi və nəzəriyyəsi kafedrasının müdiri, professor
Aydın Talıbzadə - Teatrşünaslıq kafedrasının müdiri, professor
Əli Əmirli- Kinoşünaslıq və ekran dramaturgiyası kafedrasının müdiri, professor
Yeganə Eyvazova - Muzeyşünaslıq kafedrasının müdiri, dosent
Məleykə Həsənova - Turizm və kitabxana-informasiya fəaliyyəti kafedrasının müdiri, dosent
Xaləddin Sofiyev- Sosial-siyasi elmlər kafedrasının müdiri, dosent
Aslan Xəlilov - Təsviri sənət tarixi və nəzəriyyəsi kafedrasının müdiri, baş müəllim
Tamilla Əhmədova - Sosial-mədəni fəaliyyət kafedrasının dosenti
Sevinc Şahhüseynova- Sosial-siyasi elmlər kafedrasının dosenti
İlqar Hüseynov – Turizm və kitabxana-informasiya fəaliyyəti kafedrasının dosenti
Pərviz Kazımov - Turizm və kitabxana-informasiya fəaliyyəti kafedrasının dosenti
Əminə Qədimova - Sosial-mədəni fəaliyyət kafedrasının baş müəllimi
Oqtay Sultanov- Turizm və kitabxana-informasiya fəaliyyəti kafedrasının dosenti
Elçin Cəfərov - Teatrşünaslıq kafedrasının müəllimi

MÜNDƏRİCAT

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Vətən müharibəsində Qələbəyə həsr olunmuş Zəfər paradı zamanı çıxışı.....9
Sədaqət Əliyeva. Qələbə, möhtəşəm plan quranın yox, az səhv edənin olur.....13
Gülşən Əliyeva-Kəngərli. Zəfərin mübarək doğma Azərbaycan!.....16
Şahanə Müşfiq. Vətən müharibəsi və ADMİU.....21
Əli Əmirli. Şəhid tələbəm.....24
Elfira Qurbanova-Məlikova. Bu tarixi yaşadaq!.....26
Aslan Xəlilov. Şəhid-məzun.....29
Məhbarə Abbasova. Vətən müharibəsi.....30

XARİCİ TƏDQİQATÇILARIN MƏQALƏLƏRİ

Lamiyə Rzayeva. Ahmadli Active and Passive Labour Market Policies and Recommendations to Tackle Unemployment Challenge in Azerbaijan.....32
Nuray Ocaklı. Piano in the Yildiz Palace after the dethronement of the Sultan: case study of the red mahoganypiano.....33
Xanbala Əhmədli. (Khanbala Ahmadli) The Importance of Research in Social Work Practice.....36
Vedat Meral. Bilal köyden ve Türkiye'nin ilk açık hava basın müzesi.....38
Tutu Aydınoğlu. Rossini'nin Operalarında Osmanlı tarihi ve kültürünün etkileri.....42
Раушан Байгулакова Турашевна. Народные жанровые истоки в хоровых сценахоперы Е. Брусиловского «Кыз Жибек».....48
Махар Магеррамов. Синтез Карабахских ковров в современном художественном стеклоделии 53
M. Ali Sidibe. Erməni vandalizminə məruz qalmış Qarabağ müsəlman abidələrinə islam dünyasının münasibəti.....58

SƏNƏTŞÜNASLIQ

Şahanə Mahmudzadə. Magik realizm: metod və cərəyan kimi.....59
İlahə Sadıqova. Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi fonunda ailə-nikah münasibətləri.....63
Эльнур Гасанов. Об изучении бинарности мультикультуральных ценностей.....67
Bənövşə Nəzərova. Qadınlara qarşı zorakılıq qlobal problem kimi.....71
Nigar Mustafayeva. Əlillərin ailə qurarkən üzləşdiyi problemlər.....74
Məhsəti Cəfərova. Mədəniyyət və sivilizasiya anlayışlarına elmi-konseptual yanaşma.....77

TURİZM

Cəmaləddin Məmmədov. İşğaldan azad edilmiş Azərbaycan torpaqlarında turizmin inkişaf perspektivləri.....81
Taleh Zeynalov. Mehmanxana komplekslərində marketinq planının işlənib hazırlanması mərhələləri.....85
Xəyal Əhmədli. Mehmanxana biznesi və onun fəaliyyətinin inkişaf istiqamətləri.....90
Aysel Həsənova. İnformasiya cəmiyyəti şəraitində kitabxana fondlarının formalaşması problemi.....94
Rəşad Qasımzadə. Regionların sosial-iqtisadi inkişafında turizmin rolu.....102
İranə Babayeva. Kənd təsərrüfatının inkişafı və kənd turizminin təhlili.....104
Vahid Abbasov. Mehmanxana sənayesinin əmək kollektivində şəxsiyyətlərarası münasibətlər.....107
Gülgün Bağırova. Müasir dövrdə turizmin bazarı və onun inkişaf tendensiyaları.....112
Leyla Ələkbərova. Dağlıq Qarabağın turizm potensialı.....116

Eşqin Məmmədov. Mehmanxana sektorunda idarəetmə və marketinq strategiyaları.....121
İlkin Abbasov. Mehmanxana sənayesində marketinq fəaliyyətinin əsas istiqamətləri.....126
Dəniz Həsənova. Müasir turizm sektorunda ictimaiyyətlə əlaqələrin əhəmiyyəti.....130
Mədinə Qulamova. Azərbaycan turizminin müasir durumu.....134
Əkrəm Əhədov. Ölkəmizdə turizmin sosial-iqtisadi inkişafının əsas istiqamətləri.....137
Abduləziz Bəşirov. Koronavirus pandemiyasının turizm sektoruna təsiri.....144

MUZEYŞÜNASLIQ

Pərvin Niftəliyeva. Azərbaycan mədəniyyətinin inkişaf dinamikasinda
Basqal etnoqrafikasının rolu.....148
Selcan Osmanova. Auditoriyanın tədqiqi muzeyin əsas fəaliyyət istiqaməti kimi.....153
Zöhrə Mehdiyeva. QızQalasımemarlıqabidəsininbərpası və YUNESKO səviyyəsində təbliği.....159
Aytac Cəfərova. Arxiv fondları və onların komplektləşdirilmə meyarları.....163
Günay Verdiyeva. Əlilliyi olan şəxslərin sosial-mədəni adaptasiyasında muzeylərin rolu.....168
Adilə Adilli. Ölkəmizdə dini memarlıq abidələrinin tarixi və mövcud durumu.....171
Məmməd Əliyev, Zenfira Seyidova. Hüseyn Cavidin vətənə qayıdışınınekspozisiyada təbliği....175
Məmməd Əliyev, Nərmin Orucova. Muzeylərin elmi tədqiqat işində problemlər,
perspektivlər.....179
Vüsalə Cavadzadə. N. Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı muzeyinin 80 illik fəaliyyətinin
kino təcəssümü.....183
Səidə Quliyeva. Arxiv işi sahəsində normativ hüquqi aktlar.....187
Məryəm Rəhimzadə. Türkiyə və Azərbaycan memarlığının özünəməxsus xüsusiyyətləri.....191
Vüqar Qurbanov. Azərbaycan arxivlərinin tarixi xronologiyası.....195
Şəbnəm Əliyeva. Zəngin mədəniyyətin təməl daşları - Şuşa qalası.....198

MUSİQİ SƏNƏTİ

İnarə Babayeva. Hərbi mahnı - pedaqoji repertuarınayrılmaz hissəsi kimi.....202
Джамиля Керимова. Музыкальная основа одноактных балетных постановок.....206
Камилла Гусейнова. История создания балетного спектакля
Кара Караева «СемьКрасавиц».....210
Kəmalə Şıxəliyeva. Azərbaycan bəstəkarlarının əsərlərində harmonik dilinin
məqam qaynaqlarına dair.....217
Oqtay Quliyev. Səid Rüstəmovun konsertinin qarmonda ifaçılıq xüsusiyyətləri.....222
Xanım Əskərova. Anna Oldfieldin tədqiqatlarında ənənəvi Azərbaycan musiqisi problemləri.....225
Ляман Гурбани. Неофольклористические особенности фортепианного цикла «Микрокос-
мос» Белы Бартока.....229
Şəhla Əliyeva. Naxçıvan aşıq mühiti Azərbaycan etnomusiqişünaslığın tədqiqat obyekti kimi....234
Fidan İldırımlı. Bəstəkar yaradıcılığında "Qarabağ Şikəstəsi" nin instrumental rənglərindən
istifadə məsələləri.....237
Fariz Məmmədzadə. Saksafon ifaçılıq məktəbləri. Alman ifaçılıq məktəbi Qustav Bumke.....242
Şəlalə Xələfi. XX əsrin əvvəllərində Azərbaycan musiqi tənqidində xalq ifaçılığı problemləri.....245
Cavad Həsənov. Tar ifaçılığının müasir istiqamətləri;
Şəhriyar İmanovun "7 Məqam" kompozisiyası.....249
Lalə Ağayeva. Azər Rzayevin violin ve orkestr üçün konsertlərinin ümumi səciyyəsi.....253

KİNO, TELE VƏ DİGƏR EKRAN SƏNƏTLƏRİ

Abbasağa Əlizadə. "Psixo"- super-eqo və id qarşıdurması.....257
Akifə Abbasova. Minimalist kinoda ilk addımlar: Robert Bresson.....260
Nazlı Mehdili. İran rejissoru Abbas Kiyarüstəminin filmlərində ailə-qadın obrazının əsas xüsusiyyə
tləri.....264

Nərgiz Mənsimova. "Sehrli xalat" filmində sehrli nağıl ənənələri.....267
Mirqədir Əhmədov. Qarabağ müharibəsindən bəhs edən arxa cəbhə filmləri.....271
Fatma Şabanova. Co Raytın "Anna Karenina" filmində yenilikçi axtarışlar.....275

TEATR SƏNƏTİ

Əsəd Rzayev. Dramatik teatrda rəqs quruluşu.....279
Vəsilə Fətəliyeva. Rejissor sənətinin tədrisində klassik dramaturgiyanın rolu.....282
Rüfət Qarayev. K. S. Stanislavskinin teatr sənəti metodikasının əsas prinsipləri.....285

TƏSVİRİ SƏNƏT

Fatma Məmmədova. Hüseynqulu Əliyevin yaradıcılığında qrafik əsərlərin bədii təcəssümü.....288
Ülviyyə Həmzəyeva. İbrahim Səfiyevin yaradıcılığında natürmort janrının bədii xüsusiyyətləri...291
Roza Həsənova. Akif Əsgərov yaradıcılığına məxsus obrazlılığın təqdimində müəllif ideyası.....295
Vəfa Orucova. Xalq rəssamı Tofiq Ağababayevin yaradıcılığında tarixi şəxsiyyətlər.....298
Aygün Gözəlova. Epiqrafik abidələrin mahiyyəti və Azərbaycanda öyrənilməsi tarixindən.....301
Arzu Mürvətova. Xalidə Səfərovanın yaradıcılığında mənzərə janrının bədii xüsusiyyətləri.....305
Gülnaz Mədətova. Fərman Qulamovun yaradıcılığında mənzərə janrının bədii xüsusiyyətləri.....309
Sevinc Əsgərova. Qədim və orta əsrlər dövründə Azərbaycan memarlığının inkişaf tarixinin əsas xü susiyyətləri.....312
Höküməə Səlimova. "Kəlilə və Dimnə" əlyazmasına çəkilmiş miniatürlərinin süjet xətti.....316
Anar İskəndərov. Qədim Çin incəsənətində «heyvani üslubun» yaranmasına qədim türk incəsənətinin təsiri.....320
Şahnaz Nağıyeva. Orta əsr Azərbaycan incəsənətində nəbati ornamentlərin bədii inkişafı.....327
Aytən Abdullayeva. Lahıcda istehsal olunan sinilərin bəzək elementləri.....333
Dilarə Müzəffərli. Müharibənin "simaları" rəssamların yaradıcılığında.....336
Günay Qasımxanlı. Rahib Qədimovun "Kirpi" jurnalına çəkdiyi karikaturaların bədii xüsusiyyətləri.....341
İradə Bayramova. Qacarlar dövrü hakim təbəqəyə məxsus kişi geyimlərinin bədii xüsusiyyətləri.....345
Nərgiz Əsgərova. Azərbaycan yaradıcı sənayesində boyaqçılıq sənətinin əhəmiyyəti.....348

FƏLSƏFƏ VƏ PSİXOLOGİYA

Araz Əliyev. Türk fəlsəfi fikrinin tədqiqində kontinental ənənə.....353
Günel Şahinzadə. Valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqların psixoloji xüsusiyyətləri.....357
Aynur Zeynallı. Konfliktin funksiyası.....362
Mətanət Əliyeva. Koronavirusun (Covid –19) psixosomatikası.....365
Aytən Əfəndiyeva. Karyera anlayışının psixoloji mahiyyəti.....370
Aydan Əbdülbağıyeva. Müasir yeniyetmələrin mənəvi dəyərlər sisteminin formalaşmasında KİV və sosial şəbəkələrin rolu.....373
Nahidə Cəfərova. Şagirdlərin istedadının üzə çıxarılmasında məktəb psixoloqunun rolu.....378
Əsmər Əliyeva. Autoaqressiv davranışın əsas amilləri.....383
Ülkər Qurbanova. Şəxsiyyətin psixoterapevtik konsepsiyalarında psixoloji müdafiə mexanizmləri haqqında fikirlər.....388
Ülviyyə Mehralıyeva. İkinci Qarabağ müharibəsi milli birliyimizin təcəssümü kimi.....392

Referanslar:

1. Ordu Yorum Gazetesi, 2013.
2. Ordu Yorum Gazetesi, 2013.
3. Okumuş, Salih (2017), "Cumhuriyetten Günümüze Ordu'da Edebiyat Çevreleri ve Şiir" Karadeniz Dergisi. S. 33. s. 15.
4. Demir, N (2005). "KÖYDEN, Mehmet Bilâl". Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi C. VI. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay. s. 91.
5. Dizman, İbrahim (1999). Türkiye'nin İlk Köy Gazetesi Güzelordu ve Bilal Köyden. Ankara Kültür Bakanlığı Yay.
6. Dizman, İbrahim (1999). Türkiye'nin İlk Köy Gazetesi Güzelordu ve Bilal Köyden. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.
7. Çebi, Sıtkı (1994). "Ordu Yöresi Tarihi Bibliyografyası. " Vakıflar Dergisi, S. 23. Ankara. s. 347.

Məqalənin redaksiyaya daxil olma tarixi: 25. 01. 2021
Məqalənin təkrar işlənməyə göndərilmə tarixi: 26. 01. 2021
Məqalənin çapa qəbul olunma tarixi: 17. 02. 2021
Məqaləni çapa tövsiyə edən sahə redaktorunun (və ya üzvünün) adı: pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Yeganə Eyvazova

UOT 78

Doç. Dr. Tutu Aydınoğlu
İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
öğretim görevlisi

Rossini'nin Operalarında Osmanlı tarihi ve kültürünün etkileri

Öz: Literatür taraması yöntemiyle yapılan bu çalışmada, Batı'nın Osmanlı kültür ve yaşamına olan ilgisi, döneminin en önemli bestecilerinden olan Rossini eserleri üzerinden incelenmiştir. Rossini'nin bu konu üzerine yazdığı üç operası incelenmiş, aralarındaki benzerlikler ve farlklılıklar araştırılmıştır. Eserlerin ikisinin Osmanlı saray hayatını, bir operanın ise Osmanlı tarihi konusunda yazıldığına dair fikir ve düşünceler paylaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Opera, tür, Barı müziği, Osmanlı kültürü

Uzun bir dönem boyunca Doğu uygarlıkları, Avrupalıların zihninde adeta bir "masal dünyası" idi. Göz kamaştıran sarayları, birbirinden güzel kızların bulunduğu haremleri, sultanları ve vezirleri, ruhları ve cinleri, muazzam güzellikteki doğası, destanları, masalları ve kendine has müziği ile Doğu, Avrupalı yazarları, şairleri ve müzisyenleri kendine hayran bırakmıştır. Hatta denilebilir ki XVII. yüzyıldan itibaren Avrupa'da bir şark sevdası yayılmıştı. Bu epideminin en büyük nedenlerinden biri de Osmanlı İmparatorluğu ile kurulan temaslardır. Osmanlı'dan alınan Türk kumaşı ve kıyafetleri, zengin takılar, müzik aletleri, kahve ve lâleler Viyana gibi Orta Avrupa şehirlerini etkilemekle kalmamış bunun yanında, o dönemde modanın kalbi olan Paris şehrinin sakinlerini de kendilerine hayran bırakmıştır. Kurulan bu temaslardan en çok etkilenen alanlardan biri de müzik olmuştur. Örneğin, Yeniçeri ordusunun askeri bandosu olan mehter takımı ve onun marşları Avrupalı müzisyenlerin oldukça ilgisini çekmiştir. Batı'da XVII. ve XVIII. yüzyıllarda orkestrada vurmalı enstrümanlar bu Yeniçeri müziğinin etkisiyle çoğalmıştır ve bu müziğe olan büyük rağbetin etkisiyle müzikte ritim ön plana çıkmıştır. Hatta 1826 yılında II. Mahmut Yeniçeri ordusunu lağvedip onunla beraber mehter takımını da ortadan kaldırınca mehter müziğinin Osmanlı'da yasaklanmasından sonra bile Avrupa'da

mehter takımına benzer bandoların XIX. yüzyılın sonlarına kadar kurulduğu ve insanların da onları izlemekten büyük keyif aldığı söylenmektedir (1).

Bu etkişelim elbette karşılıklı olmuştur. Özellikle 19. yüzyıldan sonra hep bir batılaşma sevdası içinde gösterilmeye çalışılan Osmanlı İmparatorluğu'nun padişahlarının, ki burada özellikle Sultan Abdülmecid, Sultan Abdülaziz ve Sultan Abülhamid'i belirtmek isterim, aslında kendi müziklerine dair muhafazakarlıklarına ve ama bunun yanında "komşu müziğini" de ustalıkla incelemelerine ve bununla da yetinmeyip yorumlamalarına dikkat çekmek isterim. Osmanlı padişahları savaşa mehter takımının müzik sedaları altında giderlerdi ama saraylarında opera dinlerlerdi ve bestecilik yaparlardı. Örneğin, 1797 yılında Topkapı Sarayı'nda ilk kez opera temsili yapılmıştı.

Özellikle bahsettiğimiz mehter takımının Avrupa'ya etkisi çok olmuştur. Avrupalılar içindeyse Avusturyalılar bu konuda öne çıkarlar. İki asır boyunca aralıklı olarak devam eden Osmanlı-Avusturya savaşlarına rağmen Avusturyalılar savaş sonrası yapılan zafer törenlerinde şehirlerinden geçen mehter takımlarını dinlemekle yetinmemiş kendi mehter takımlarını dahi kurmuşlardır. 1741 yılında Avusturya hükümeti saraydaki mehter takımlarının daha gösterişli ve "aslına daha yakın olması için" (2) Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türk müzik aletleri istemişlerdir. Hatta II. Mahmut'un mehter takımını kaldırmasından sonra Avrupa'daki mehter taklitleri XIX. yüzyılın sonuna kadar sahne almışlardır. II. Mahmut 1826 yılında mehter takımını kaldırdıktan sonra günümüzdeki Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası olan Mızıka-ı Hümayun'u kurarak Osmanlı'da ilk kez batılı eğitim veren bir konservatuvar ile batı müziği icra eden bir orkestra kurulmuştur.

Osmanlı etkisi mehter takımı ile sınırlı değildi. Örneğin, XVII. yüzyıldan itibaren Avrupa'da Türkleri konu alan 200'ü aşkın opera yazılmıştır. Bu operaların çoğunun konusunu Osmanlı padişahları, onların yaşam tarzları ve haremde geçen olaylar oluşturur. Kanuni Sultan Süleyman 20, I. Beyazıt 15, Fatih Sultan Mehmet 10 operanın konusunu oluşturmuşken Sultan İbrahim, II. Ahmet ve II. Osman da defalarca operalara konu olmuştur. Bunun yanı sıra vezir-i azamlardan Kara Mustafa da operalarda konu alınmıştır.

Osmanlı müziğinden etkilenmiş besteciler arasında adını dünya müzik tarihine altın harflerle yazdırmış olan Wolfgang Amadeus Mozart vardır. Kendisi Türk müziğini, kültürünü ve saray hayatını yansıtan operalar, konçertolar ve marşlar yazmıştır (3). Ludwig van Beethoven ise biraz daha ileri giderek hayali yansımalardan daha fazlasını yapmış ve Mevlevi müziğinin etkisiyle muhteşem bir koro eseri bestelemiştir (4). Bu örneklerde görüleceği üzere açıktır ki yaşadığımız bu coğrafyada kurulmuş uygarlıklardan biri olan Osmanlı uygarlığı sahip olduğu ilham verici unsurlardan ötürü Batı sanatını etkilemiş, hatta ve hatta yaşam tarzına bile bir noktada yön vermiştir. Johann Wolfgang Frank, George Frideric Haendel, Jean Philipp Rameau, Cristoph Willibald Gluck, J. Haydn, Carl Maria von Weber (5) gibi bestecilerin eserlerinde Osmanlı tarihi, savaşları, kültürü ve özellikle saray hayatı kendine yer bulmuştur. Osmanlı'yı konu edinen bestecilerin arasında İtalyan besteci Rossini de vardır.

Tam 39 opera besteleyerek İtalyan operasında bir reform yaratan Gioachimo Antonio Rossini, 19. yüzyılın en önemli bestecilerindendir. Müzisyen bir ailede doğan Rossini'nin en başta bir şarkıcı olacağı düşünülüyordu, çünkü çok güzel bir sese sahipti. Fakat bu düşünce bir hayal olarak kaldı; Rossini klavsen, piyano, keman, viyolonsel ve bestecilik üzerine yoğunlaşmaya başladı. 12 yaşındayken bir kuartet bestelemiş olan besteci, ilk operasını 14 yaşındayken yazmıştır. O günden itibaren Rossini her türlü librettoya bir opera yazma becerisine sahip olduğunu göstermeye başlar. Kendisi de zaten bu durumu şöyle ifade eder: "Bana kuru temizleme fişini verin ben ona opera yazayım " (6). Rossini 20 sene boyunca aktif bir şekilde opera yazar. Hiç ara vermeden, çok kısa süreler zarfında dünyaca ünlü eserlerin altına imzasını atan besteci 37 yaşındayken döneminin en meşhur, en zengin ve en popüler opera bestecisi olmasına rağmen aniden opera yazmayı bırakır. Bundan sonraki hayatını eğitime adayan besteci, önce İtalya sonra ise Paris'te müzik kültürü ve eğitimi için elinden gelen her şeyi yapar. Artık opera yazmamasına rağmen besteci müzik camiası tarafından çok sevilir, düşünceleri oldukça dikkate alınır. Rossini zaman sahnede şef olarak yer alır, fakat 37 yaşından sonra çok hızlı bir şekilde yaşadığı o "üretim hayatı"nın kazanımlarının keyfini sürer. Saygıdeğer bir besteci ve müzisyen olarak müzik camiasında yer alır ve her ne kadar sanatından uzak da olsa aşçılık yapardı.

Bestecinin yazdığı 39 operadan üçü Osmanlı sarayını ve tarihini konu almaktadır. Bu operalardan ilki olan L'italiana in Algeri (Cezayirde İtalyan Kız), 1813 yılında 21 yaşında olan Rossini tarafından 18 gün gibi kısa bir sürede yazılmıştır. Tankredi operasının başarılı prömiyerinin ardından büyük bir hevesle yazılan bu opera, besteciye tüm Avrupa operalarının kapısını açmış olan eser haline gelmiştir. 2 perdeli olan opera "drama giocoso" (7) türünde yazılmış ve prömiyeri San Benedetto tiyatrosunda sahnelenmiştir. Başarılı prömiyerin ardından besteci, esere iki sene boyunca ilaveler yapmıştır ve eserin Milano ve Napoli prömiyerleri bu ilavelerle icra edilmişti. Eserin librettosunu İtalyan şair ve librettist Andjelo Anelli(1761-1820) yazmıştır. Besteci bu eserinde büyük bir ustalıkla kolayca akılda kalan melodileri, enerjik ve aynı zamanda dramatik bir orkestrayla birleştirmiştir.

1819 yılında İngiltere kraliyet sarayında, 1832 yılında ise New York sahnelerinde kendine yer eden bu opera Avrupa'da Doğu'ya dair en sevilen eser haline gelmişti. 1824 yılında Stendhal (1783-1842), Vie de Rossini (Rossini'nin Hayatı) isimli kitabında L'italiana in Algeri operasıyla ilgili şöyle yazıyor: "Eser ilk notasından son notasına kadar üstad tarafından idare edilen büyük bir delilikti. "

Örnek 1. Operanın ilk afişi (6)

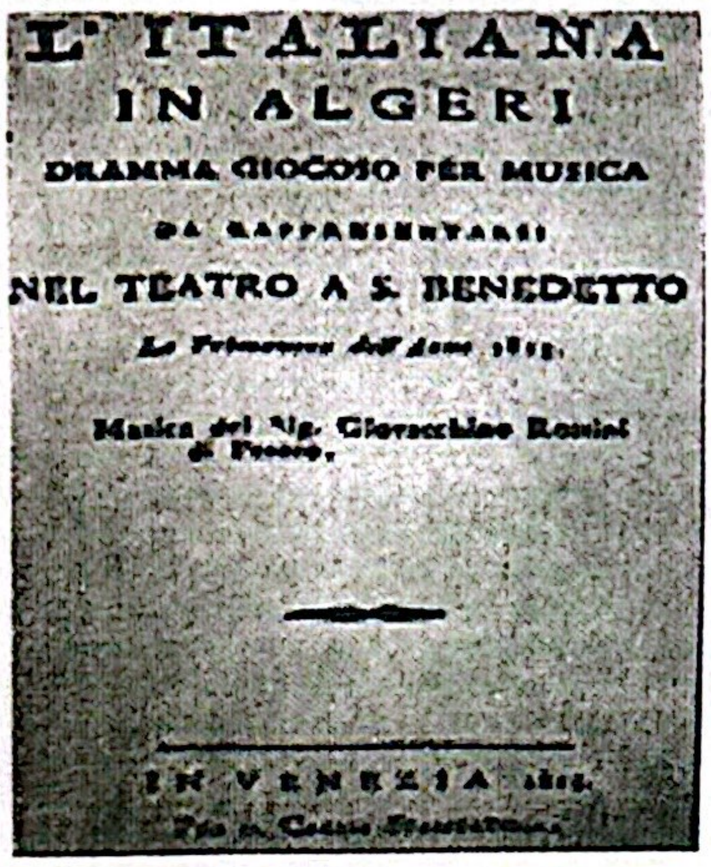
L'ITALIANA
IN ALGERI
DRAMMA GIOCOSO PER MUSICA
DA RAPPRESENTARSI
NEL TEATRO A S. BENEDETTO
Musica del Sig. Gioacchino Rossini
di Pesaro.
IN VENEZIA

Bu operanın yaratılmasının tarihiyle ilgili iki fikir ileri sürülmektedir. İlki, operanın baş kahramanı olan İzabella'nın gerçek hayatta XIX. yüzyılda Mustafa ben İbrahim için İtalya'dan Cezayir'e kaçırılmış olan Antonetta Frapello olduğudur. İkinci fikir ise eserin senaryosunu daha erken bir tarihe taşır: Buna göre, XVI. yüzyılda imparatorluğa getirilen esirlerden biri sultana tuzak kurar, sultanın en yakın adamlarının, hatta oğlunun dahi boynunun vurulmasına sebep olur ve saraydan kaçmayı başarır. Rossini'nin bu konuyla ilgili hiçbir bilgi vermemesi nedeniyle bu ikisinin gerçekliği hakkında kesin bir yargıya varamayız.

L'italiana in Algeri operasında olaylar Osmanlı sarayında geçmektedir. Sultan Mustafa eşine karşı ilgisiz bir padişahtır. Sultanın eşi olan Elvira bu durumdan dolayı çok mutsuzdur ve kocasının onu tekrar sevmesini, ona hayran olmasını ister. Fakat hal böyleyken diğer yandan Akdeniz'de korsanlık yapan Ali saraya yeni bir esir, güzel bir İtalyan olan İzabella'yı getirmekle görevlendirilmiştir. İzabella, sevgilisi Lindor'u kurtarmak için İtalya'dan Cezayir'e doğru bi deniz yolculuğuna çıkmış, yolda kazaya uğramış ve korsan Ali'ye esir düşmüştür. Sultan Mustafa İzabella'yı görür görmez ona hayran kalır ve onun her istediğini yerine yetireceğine dair söz verir. Bu fırsatı kullanmaya karar veren İzabellla, boynunun vurulmasından korksa dahi, kendisini, sevgilisini ve diğer İtalyan esirleri özgür kılmak için mücadele etmekten vazgeçmez. Mustafa ve yardımcılarını içirerek sarhoş eden kadın bunun ardından diğer İtalyanlarla beraber kaçar. Uyandığında tüm gerçekleri öğrenen Mustafa çok sinirlenir; kaçakları yakalama emri verse de herkesin sarhoş ve kimsenin bunu yapacak hali olmadığı görür.

Bu eserde Rossini'nin zengin müziği ve lirik aryaları insanları kendilerine hayran bırakıyor. Operanın birkaç bölümü parlak, melodik müziğiyle dikkat çekiyor. Bunlardan biri Lindor'un birinci perdedeki Languir per una bella aryasıdır. Aryanın kahramanı, vatan özlemini ve onu vatanından ayıran Türk'ün gaddarlığını anlatmaktadır. Eserde, hafif Türk motifleri üzerinde kurulmuş olan arya-

lardan biri korsan Ali'nin İtalyan kızlarını methettiği Le femmine d'Italia'da ortaya çıkıyor. Operanın en dokunaklı ve duygusal aryası ise İzabella'nın Cruda sorte! Amor tiranno! kavatinasıdır.

Başarılı prömiyerinin ardından devamlı sahnelenen L'italiana in Algeri operasından sonra Rossini "ayna etkisi" (8) yaratacak Il turco in Italia operasını yazıyor.

Örnek 2. Operanın ilk afişi (9)

IL TURCO
IN ITALIA
DRAMMA BUFFO
PER MUSICA
DA RAPPRESENTARSI
PER
R. TEATRO ALLA SCALA
PER PRIMO SPETTACOLO
Dell'Autunno del 1814.

İlk operada sevgilisini ararken kendisini Osmanlı'da bulan İzabella'nın başına gelen maceralar anlatılırke, bu operada Müslüman bir gencin Napoli'ye gelişi ve onun başına gelen aşk maceraları anlatılmaktadır. Bu da aslında o zamanlardaki popüler konulardan biriydi. Rossini'den önce Frans Zeydelman, Ksaver Züsmayer gibi besteciler de bu konuya değinmişlerdi. Rossini bu operası, komik opera türündedir. Operanın ana kahramanı olan Sultan Selim Napoli'de tanıştığı Fiorilla'ya aşık olur. Fiorilla onunla kaçmayı teklif etse de Sultan Selim, Fiorilla'nın kocasına Türk adetlerine göre (11) eşini satın almayı teklif eder. Reddedilen Selim Fiorilla'yı onu kaçırmakla tehdit eder. Fiorilla ise yaşadığı üzüntüyü çingene Zaiday'la paylaşır. Yardım umduğu Zaida'nın ise sultanın eski sevgilisi olması olayları tamamen farklı bir yönde çevirir. Bestecinin büyük bir ustalıkla olayları komik bir hale getirmesinin ardından eserin sonunda Sultan Selim ve Zaida tekrar barışır ve Fiorilla da eşine geri döner. Eserde gelişen tüm komik olaylarlara eşlik eden müziğin eğlenceli karakteri tüm opera boyunca devam etmektedir. Bu operada sadece aşık Zaida duygusal ve aşkı için üzülen bir karakter olarak öne çıkmaktadır.

1814 yılında La Scala'da sahnelenen Il turco in Italia operası L'italiana in Algeri operasının bir benzeri olarak görüldüğü için başarılı bulunmuyor. Milano dinleyicisi örneğin, Venedik'te prömiyeri olan L'italiana in Algeri operasının namını duymuştu. Ancak esere uzun yıllar sonra başarıya kavuşuyor ve dünyanın bir çok opera sahnesinde sahneleniyor. 1820 yılında Rossini bu defa Osmanlı tarihini konu alan 2 perdeli II Mehmet operasını yazıyor.

Örnek 3. Operanın ilk afişi (10)

MAOMETTO SECONDO
DRAMMA PER MUSICA.
RAPPRESENTATO
LA PRIMA VOLTA IN NAPOLI
NEL REAL TEATRO S. CARLO
nell' Autunno del 1820.
NAPOLI,
Dalla Tipografia Flautina.
1820.

Eserin librettosunu ise Cesare della Valle'ye aitti. Valle librettoda XV. Yüzyılda Osmanlı-Ve nedik savaşları esnasında yaşanan trajik bir aşk hikayesini konu almıştır. Eserde tarihi olaylar büyü ciddiyetle incelenerek yazılmıştır. Fatih Sultan Mehmet ve ordusu Kuzey Yunanistan'da yer ala Negroponte'nin (bugünkü Eğriboz adası) karşısında karaya yerleşir. Venedik ordusu savaşmaya ce saret edemez ve ada 1470 yılında Osmanlı topraklarına katılır. Eserde ismi geçen iki karakter ola Venedikli kumandan Paolo Erizzo ve silah arkadaşı Alvise Calbo (11) da aynı zamanda tarihsel ki şiliklerdir. II Mehmet operası belki de Rossini'nin en hareketli ve olay örgüsü açısından en zengi operasıdır. Opera iki mekanda- hem savaş meydanında hem de sarayda geçiyor. 1453 yılında İstan bul'u fetheden Fatih Sultan Mehmet, Eğriboz adasını kuşatmıştır ama Venedikliler sonuna kada dayanmaya kararlıdırlar. Erisso ise bu arada kızı Anna'yı Calibo ile evlendirmek istemektedir. Faka Anna buna karşı çıkıyor çünkü o, Midilli beyi Unberto'ya aşıktır. Daha sonra Osmanlı ordusu zafe kazanır ve Calibo ve Erisso esir alınır. II. Mehmet, Anna'yı eşi olarak almak ister. Osmanlı kadınlar Anna'yı kaderiyle barışmaya çağırır. Fakat Anna tercihini ölümden yana yapar: Fatih Sultan Meh met'le karşılaştığı anda intihar eder. Operanın en duygusal ve dokunaklı aryası bu nedenle Anna'nı Giusto Ciel, in tal periglio aryasıdır.

Bestecinin Osmanlı'ya olan merakı ve ilgisi bu operalar vasıtasıyla açık bir şekilde görülmekte dir. Bazı kaynaklara göre hatta Osmanlı sarayı Rossini'ye vakti zamanında bir nişan dahi sunmuştur Bu bağlamda bir diğer önemli detay ise, bestecinin Osmanlı ile ilgili üç eseri olmasına karşın, Abdül hamit için sipariş edilen Rachals otopiyanosunun içindeki ilk eserin Rossini'nin William Tell opera sının uvertürüne F. Liszt'in düzenlediği transkripsiyon olmasıdır. 1829 yılında prömiyeri yapılan bu eser önce 5 perdede sahnelenmiş fakat besteci daha sonra eserin belirli kısımlarını keserek önce üç, sonra iki bölüm haline getirmiştir. William Tell, Rossini'nin en son operasıdır. Aynı zamanda bu ope ra bestecinin en uzun operasıdır. İlk prömiyerinde operanın süresi 6 saate yakın olmuştur. Operanın konusu XIV. yüzyılda İsviçre'de yaşayan meşhur kahraman William Tell'dir. Opera 6 ay gibi, besteci için alışık olmadığımız, uzun bir sürede bitmiş ve prömiyeri pek başarılı olmamıştı. Eser F. Schil ler'in aynı isimli dramı üzerine yazılmıştır. William Tell operası vatan sevgisi, kahramanlık aryaları, ve korolarıyla zengin bir eserdir. Operanın uvertürü, eserin tüm gelişiminin kısa bir özeti gibidir. Bu sebepten F. Liszt'in bu uvertürü piyano için düzenlemesi tesadüfi değildir.

Örnek 4. Rossini-Liszt 'Guilliam Tell' Ouverture

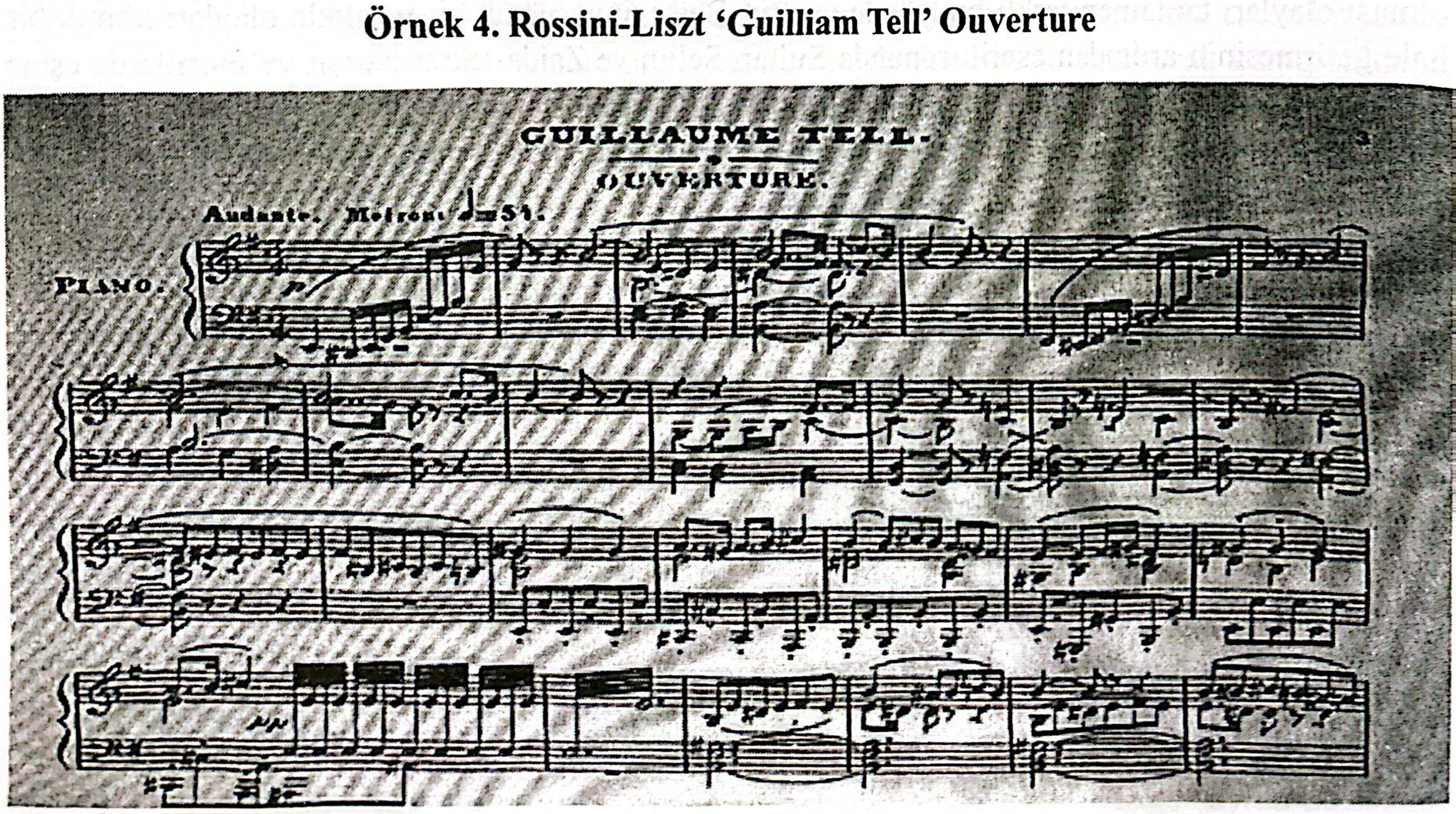

Kısacası, Doğu dünyası ile Avrupa arasında modern dönem öncesinde dahi çok miktarda etkileşim olmuştur. Avrupa'nın hemen yanıbaşında olan Osmanlı devleti ile ilişkileri de bu bağlamda önemlidir. Hem Avrupa hem Osmanlı birbirlerini karşılıklı olarak etkilemişlerdir. Örneğin Batı müziği, Osmanlı devletinin

Batı'ya açıldığı zamanlarda sarayda sık sık icra edilmiş, padişahlar besteler dahi yazmıştır. Buna mukabil, Osmanlıların motifleri Batı müziğinde kendine sıkça yer bulmuştur. Özellikle mehter takımı Avrupa müziğini oldukça etkilemiştir. Avrupa'da mehter takımları bile kurulmuştur. Osmanlı'dan esinlenen besteciler arasında dünyaca ünlü besteciler Mozart ve Beethoven gösterilebilir. Bununla beraber pek çok başka besteci de bu esinle besteler yapmışlardır. Bu bestecilerin en önemlilerinden biri de Rossini'dir. 19. yüzyılın en önemli bestecilerinden olan Rossini Osmanlı sarayı ve tarihini konu alan üç opera yazmıştır. Bunlardan biri L'italiana in Algeri bir diğer ise Il turco in Italia'dır. Bunların ardından aynı zamanda II Mehmet operasını da yazmıştır.

Kaynakça:

1. Ahmet Say Müzik Sözlüğü Müzik ansiklopedisi yayınları 2004
2. Evren Kutlay Baydar 'Osmanlının Avrupalı müzisyenleri' Kapı yayınları 2020
3. Tutu Aydınoğlu 'Batı müziğinde Osmanlı izleri' proje kitapçığı CRR 2017
4. Опера Россини «Турок в Италии». (https://www. belcanto. ru/turco. html)
5. https://nv. mosconsv. ru/wp-content/media/01_kirillina_larissa. Pdf
6. (https://adu. by/ru/homepage/novosti/kultura/1144-dajte-mne-schet-iz-prachechnoj-i-ya-polozhu-ego-na-muzyku-225-let-so-dnya-rozhdeniya-italyanskogo-kompozitora-dzhoakkino-rossini. html)
7. https://tr. wikipedia. org/wiki/Cezayir%27de_%C4%B0talyan_k%C4%B1z

Referanslar:

1. Evren Kutlay Baydar 'Osmanlının Avrupalı müzisyenleri' Kapı yayınları 2020
2. Лариса КИРИЛЛИНА ТУРЕЦКАЯ ТЕМАТИКА В ТВОРЧЕСТВЕ В. А. МОЦАРТА https://nv. mosconsv. ru/wp-content/media/01_kirillina_larissa. Pdf
3. W. A. Mozart'ın 'Saraydan kız kaçırma', 'Zaide' gibi operaları, 'Keman konçertosu' ve A majör sonatının üçüncü bölümü bu konu üzerinedir.
4. Koroya bestecinin 'Die Ruinen von Athen' ('Atina harabeleri') operasında rastlıyoruz.
5. Sırasıyla Kara Mustafa (1686); Tamerlano (1724); Les Indes Galantes (1735) operasının ilk bölümü Les Turc Genereux (Cömert Türkler) adını taşır; le recontare Impreuve Les Pelerins de La Mesque (1764); Symphony N. 100; Abu Hassan (1810).
6. Дайте мне счет из прачечной, и я положу его на музыку»: 225 лет со дня рождения итальянского композитора Джоаккино Россини (https://adu. By /ru /homepage /novosti /kultura/1144-dajte-mne-schet-iz-prachechnoj-i-ya-polozhu-ego-na-muzyku-225-let-so-dnya -rozhdeniya-italyanskogo-kompozitora-dzhoakkino-rossini. html)
7. Müziksel dram, komik opera.
8. https://tr. wikipedia. org/wiki/Cezayir%27de_%C4%B0talyan_k%C4%B1z
9. Опера Россини «Турок в Италии». (https://www. belcanto. ru/turco. html)
10. https://tr. wikipedia. org/wiki/Cezayir%27de_%C4%B0talyan_k%C4%B1z
11. Libretto yazarı bu şekilde düşünmektedir.
12. https://tr. wikipedia. org/wiki/II. _Mehmet_(opera)
13. Paolo Erizzo (1411-1470) ve Alvise Calbo (1481-1511) İtalyan politikacılar.

The Effects of Ottoman History and Culture in Rossini's Operas

Summary: This study, made with the literature survey method, aims to examine the interest of

the West in the Ottoman culture via the works of Rossini, one of the most notable composers of hi period. Three operas of Rossini on this subject were examined and the similarities and differentce between them were analyzed. The ideas and thoughts that two of the works were composed about th Ottoman court life and one operan on Ottoman history were shared.

Key words: Opera, genre, Western music, Ottoman culture.

Məqalənin redaksiyaya daxil olma tarixi: 31. 12. 2020
Məqalənin təkrar işlənməyə göndərilmə tarixi:02. 01. 2021
Məqalənin çapa qəbul olunma tarixi: 12. 01. 2021
Məqaləni çapa tövsiyə edən sahə redaktorunun (və ya üzvünün) adı: sənətşünaslıq üzrə fəlsəf doktoru, professor Kamilə Dadaş-zadə

UOT 78

Байгулакова Раушан Турашевна
Азербайджанское Национальное Консерватория
Докторант
E-mail: raushik7@gmail. com

Народные жанровые истоки в хоровых сценах оперы Е. Брусиловского «Кыз Жибек»

Резюме: Представленная статья посвящена особенностям традиционных казахских фольклорных жанров в хоровых сценах оперы Е. Брусиловского «Кыз Жибек». Раскрывается роль жанров народного искусства в формировании драматургии оперы.

Ключевые слова: Опера, хоровые сцены, драматургия, традиции, фольклор, песня, кюй, айтыс.

Казахская опера как жанр имеет уже свою неповторимую историю, прошедшую сложный путь творческих потерь и достижений. Становление и развитие нового жанра оперы формируется в тенденции к интерпретации казахских традиционных обрядовых, импровизационно-поэтических, словесно-декламационных, песенных и инструментальных жанров устного народного творчества в жанры западно - европейской классической музыки. Наиболее ярко принцип такого синтеза выразилась в интерпретации казахского традиционного инструментального жанра- кюй. Богатый по содержанию и по форме этот жанр традиционной музыки использовался композиторами и такая тенденция аналогична с проявлениями самобытных жанров мугамной оперы и мугамного симфонизма в музыкальной культуре некоторых стран Средней Азии.

Говоря о синтезе традиционного в классических музыкальных формах, следует особо отметить лаконичное проникновение обрядовых форм и их сценическое воплощение в казахских операх, например свадебный- «Той бастар»-начало праздника, «беташар»- открывание лица невесты, «жар-жар»- поочередное пение девушек и парней в операх М. Тулебаева «Биржан и Сара», А. Жубанов, Л. Хамиди «Абай», «қыз узату»- прощание девушки, «жоқтау»- оплакивание, в опере Е. Брусиловского «Кыз Жибек» звучит на тему песни «Дуние-ай!» («О, судьба!») народного композитора Мухита Мералиева, самостоятельные жанры песенно-поэтического цикла: «карғыс»- проклятие, «бата сөз»-благословение, также встречаются и в «Кыз Жибек». Музыкальным материалом для опер также явились песни народных композиторов-профессионалов устной традиции, таких как Ыбырай, Мухит, Жаяу Муса (в опере «Кыз Жибек» Е. Брусиловского), Биржан-сала (в опере «Биржан-Сара» М. Тулебаева), Ақан сері (в опере «Ақан сері-Ақтоты», Иман Жусупа, Мади (в операх «Жалбыр»,